

Türkiye'deki Belediye Başkanlarının Liderlik Tarzı ve Liderlik Tarzını Etkileyen Faktörler

Leadership Styles of Mayors in Turkey and Factors Effecting Their Leadership Styles

Durmuş YÖRÜK¹, Süleyman DÜNDAR², Birol TOPÇU³

ÖZET

Liderlik tarzı gerek özel ve gerekse kamu örgütlerinin sahip olduğu kaynaklarını verimli ve etkin bir biçimde kullanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle merkezden yönetim yerine yerinden yönetimin yaygın olarak uygulanmaya konduğu günümüz koşullarında, yerel yönetimlerin başında gelen belediyeler çok önemli fonksiyonlara sahiptir. Belediyelerin tepe yöneticisi konumunda olan belediye başkanları, uygulamış oldukları liderlik tarzlarıyla, belediye hizmetlerinin en etkin ve verimli bir şekilde sunulmasında önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle yapılan bu çalışma ile Türkiye'deki belediye başkanlarının liderlik tarzları araştırılmış ve bu liderlik tarzlarını etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda Türkiye'deki belediye başkanlarının çoğunluğunun demokratik liderlik tarzı sergiledikleri, bunun yanında otokratik ve serbestiyetçi liderlik tarzlarını da benimseyen belediye başkanlarının da azımsanamayacak sayıda olduğu görülmüştür. Araştırmada, belediye başkanlarının benimsedikleri liderlik tarzında; yaşın, siyasette kaldığı sürenin, yerleşim yeri türünün, daha önce bu görevi yapıp yapmadığının ve özellikle de ait olduğu siyasi partinin belirleyici rol oynadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, liderlik tarzları, belediye başkanı, siyaset

ABSTRACT

Leadership styles play an important role for both public and private organizations in using their resources effectively and efficiently. Municipalities have crucial functions in today's world where decentralization is more important than centralization. Mayors, who are top level managers of municipalities, play an important role on the efficiency and effectiveness of public services offered by local governments. In this study, leadership styles of mayors are examined in Turkey, and the factors effecting their leadership styles are tried to be determined. Research results suggest that majority of the mayors in Turkey adopt democratic leadership styles. However, there are substantial number of mayors are inclined towards autocratic and liaises-faire leadership styles. It has been observed that age, education level, duration in politics, experience in mayor's office, political party affiliation, are determinants of mayors' leadership styles in Turkey.

Key Words: Leadership, leadership Styles, mayor, politics

1. GİRİŞ

Liderlik günümüzde hem akademisyenler ve hem de uygulayıcılar tarafından araştırılan ve uygulanan en önemli konulardan biri olmuştur. Özellikle küreselleşme ile birlikte kendini çok yoğun bir şekilde hissettiren çetin rekabet koşullarında liderlik ve uygun liderlik tarzlarının uygulanması örgütlerin performansında önemli rol oynayan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Liderlik davranışı özellikleri günümüz örgütlerinde sadece tepe yöneticilerinin değil aynı zamanda orta ve ilk kademe yöneticileri için de önem arz etmektedir. Bu çerçevede, örgütlerin başarısında parasal ve fiziki imkanlar kadar önemli etmenlerden biri de yöneticilerin sahip olduğu liderlik özellikleridir (Dubrin, 2005:222). Özellikle hızla bir değişimin yaşandığı ve belirsizliğin çok yüksek olduğu günümüzde değişen ve gelişen ekonomik ve sosyal koşullar

karşısında örgütlerin rekabet gücünü etkileyen faktörlerden biriside örgütlerin hem yöneticisi ve hem de lideri konumunda olan kişilerin sahip olduğu liderlik yeteneği, tarzı ve gücüdür. Yalnızca verimliliği ve mevcut durumu korumayı temel alan klasik yönetici anlayışı ile örgütün yoğun rekabet ortamında ve hızla değişen koşullar ve özellikle belirsizlik ortamında örgütün hedeflerine ulaşması güç bulunmaktadır. Örgütün işleyişinde rol alan, çalışanları ikna ve motive eden, onlarla etkin iletişim içerisinde bulunan ve değişime hazırlayan liderler örgütlerde etkinliği sağlayabilir, sinerji oluşturabilir (Çağlar, 2004:91).

Örgütsel amaç ve hedeflere ulaşmak için hazırlanan planların her türlü olası durumu kapsayamaması, örgütlerin içinde yaşadığı çevrenin son derece dinamik ve değişken olması, örgütlerin büyüme eğiliminde olması ve belki de hepsinden önemlisi, örgütlerdeki in-

¹Yrd. Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, dyoruk@aku.edu.tr

²Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi İstatistik Bölümü, dundar@aku.edu.tr

³Yrd. Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi İstatistik Bölümü, btopcu@aku.edu.tr

san unsurunun değişken, öngörülme ve karmaşık bir yapıya sahip olması örgütlerin etkili liderlik gereksinimini ortaya çıkarmaktadır (Arıkan, 2001:253). Bu nedenlerden dolayı, örgütler bu temel gereksinimlerini karşılayacak kişilere sahip olmak arzusunda. Çünkü örgütün iyi bir lidere sahip olması ile mevcut kaynaklar etkin kullanılarak örgütsel amaçlar gerçekleştirilebilir.

Liderlik sadece kar amacı güden örgütlerde değil aynı zamanda kar amacı gütmeyen askeri örgütlerde, kamu kurumlarının yönetilmesinde, siyasi partilerin ve dini kurumların yönetilmesine kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Özellikle ülkemizde son yıllarda kamu kurumlarında uygulanmaya konan merkezden yönetim yerine yerinden yönetim anlayışı, yerel yönetimlerin yetki, sorumluluk ve görevlerini ve kaynaklarını önemli ölçüde arttırmıştır. Yerel yönetimlerin başında gelen belediyeler il, ilçe ve beldelerin yönetilmesinde ve ülke kaynaklarının kullanılmasında çok önemli bir karar mercii haline gelmiştir. Kamu kurumu ve kar amacı gütmeyen örgütlerin başında gelen belediyeler, sahip oldukları fiziksel, finansal ve özellikle insan kaynaklarını en verimli şekilde kullanmak durumundadırlar. Bu örgütlerin tepe yöneticisi olan belediye başkanları da bu kaynakların en verimli ve etkin bir şekilde kullanmalarında ve başarılı olmalarında sahip oldukları liderlik özellikleri ve uygulamış oldukları liderlik tarzı önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı ülkemizdeki belediye başkanlarının liderlik tarzlarını belirlemek ve belediye başkanlarının liderlik tarzlarında etkili olan ve belirleyici rol oynayan faktörleri ortaya koymaktır.

Bu amaçla çalışmamızın ilk bölümünde öncelikle liderlik kavramı incelenecek, daha sonra genel liderlik teorilerinde olan gelişmeler ele alınacak, liderlik tarzları ortaya konacak ve son olarak da özellikle Türkiye'de liderlik tarzlarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmalara yer verilecektir. Çalışmamızın uygulama bölümü olan ikinci bölümde de araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi, bulgular, sonuç ve önerilere yer verilecektir.

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Çalışmanın bu bölümünde liderlik kavramı, liderlik teorileri, liderlik tarzları ve liderlik tarzlarının belirlenmesine yönelik yapılan araştırmalara yer verilecektir.

Yapılan literatür incelemesi neticesinde bir çok liderlik tanımı ile karşılaşılmış ve bunlardan bazılarına burada yer verilmiştir. Liderlik; belirli koşullar altında belirli kişisel ve grup amaçlarını gerçekleştirmek üzere, bir kimsenin başkalarının faaliyetlerini etkilemesi

ve yönlendirmesi sürecidir (Koçel, 2001:583). Liderlik insanları ortak bir amaca yöneltme kapasitesi ve isteği olup, dinamik ve kişisel bir süreç olarak ifade edilirken (Şen, 1981: 168); lider, bireyler ve gruplar vasıtasıyla belirli bir zaman periyodunda belirli çevre ve şartlar altında örgütteki diğer insanlara ve gruplara nüfuz ederek bireylerin ve grubun amaçlarını gerçekleştirmesini sağlamaya çalışan kişi olarak tanımlanmaktadır (Cole,1993: 52).

Gardner liderliği, ortak amaçları gerçekleştirmek için izleyicileri harekete geçmeye ikna etme süreci (Gardner: 1990) olarak ifade ederken, Northouse ise liderliği, ortak bir amacı gerçekleştirmek için bir grup insanı etkileme süreci (Northouse: 2001) şeklinde tanımlamaktadır.

Liderlik konusunda ileri sürülen başlıca yaklaşımlar ise şunlardır; özellikler yaklaşımı, davranışsal yaklaşım, durumsal yaklaşım ve yeni yaklaşımlar altında sınıflandırılan dönüşümcü (transformatif) liderlik yaklaşımı, etkileşimci (transaksyonel) liderlik yaklaşımı, karizmatik liderlik yaklaşımı, takım liderliği yaklaşımı. Bu çalışmada öncelikle özellikler yaklaşımı, davranışsal yaklaşım kısaca açıklanacak, fakat çalışmamızın kapsamı dışında olan durumsallık ve yeni yaklaşımlara yer verilmeyecektir.

Özellikler yaklaşımı 1920 ve 1930'lu yıllarda liderlik araştırmaları liderin özellikleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu araştırmalar liderleri lider olmayanlardan ayırt eden özellikleri ortaya koymaya çalışmışlardır. Özellikle liderin fiziksel görünüşü, sosyal statüsü, duygusal yapısı, konuşma becerisi ve sosyal olabilme özelliklerini dikkate almışlardır. Özellikle etkili liderlerin yedi özelliğinin önemli olduğu sonucuna varmışlardır. Bunlar; içgüdü, yönetme arzusu, dürüstlük, kendine güven, zeka, işle ilgili bilgi, ve enerjik ve sosyal olmaktır. (Robbins and Coulter, 2007: 487)

Davranışsal yaklaşımın temel dayanağı ise, liderleri etkin ve başarılı kılan özelliklerin, liderin kişisel özelliklerinden çok, onun liderlik yaparken gösterdiği davranışlar olmasıdır. Bu bağlamda yapılan çalışmalarda, liderlerin davranışlarının temel yönelimi belirlenmeye çalışılmıştır. Liderlerin astları ile iletişim şekli, yetki devredip devretmemesi, planlama ve kontrol şekli, amaçları belirleme şekli vb. gibi davranışlar liderin etkinliğini belirleyen önemli faktörler olarak ele alınmıştır (Owens, 1976:226).

Yapılan bu çalışmada Iowa Üniversitesinde Kurt Levin ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konan Demokratik, Otokratik ve Serbestçiyetçi liderlik tarzları dikkate alınarak, Türkiye'deki belediye başkanlarının bu liderlik tarzlarından hangilerini daha çok benimsediklerini ve uy-

guladıklarını ortaya koymaktır.

Otokratik liderlik tarzında tüm yetkiler liderde toplanmıştır ve genellikle her türlü karar lider tarafından alınmaktadır. Başka bir deyişle, amaçların, planların ve politikaların belirlenmesinde astların bir söz hakkı yoktur. Lider, emirlerine kayıtsız şartsız uyulmasını ve kendisine güven duyulmasını ister. Bu tip liderliğin başarılı olması için liderin, kişiliği ile saygınlık ve bağlılık oluşturacak derecede güçlü ve zeki bir insan olması gerekmektedir (Newstrom ve Davis, 1993: 9,227).

Demokratik liderlik tarzı, yönetimde insan ilişkilerine önem veren neo-klasik dönemde popüler olmuştur. Bu tip lider, yalnızca kendi yetenekleriyle değil, astlarına da danışarak ve onların fikirlerini alarak iş yapar. Lider, tüm konularda astlarına güven duyduğu için, onların planlama, karar verme ve örgütlenme faaliyetlerine katılmalarını teşvik eder. Bu tarzda, çalışanların kendilerinin de katıldığı kararları destekleyeceklerine ve dolayısıyla örgütün verimliliğini artıracaklarına inanılır. Astlar kendi inisiyatiflerini, risklerini taşırlar ve aynı konumdaki meslektaşları ile serbestçe iletişimde bulunurlar. Bu tip liderlik, yardımlaşmayı teşvik eden bir ortamın oluşmasına, yönetici ve çalışanlar arasında daha olumlu ilişkilerin doğmasına, moralin yükselmesine ve içten tatmin duyulmasına yol açabilir (Thompson, 1998).

Serbestiyetçi liderlik tarzında, çalışanlara bir hedef gösterilir ve kendi yetenekleriyle bunun gerçekleştirilmesi hususunda tamamen serbest bırakılırlar. Bu yaklaşımın çalışanların bağımsızlığını artırma, kendilerini tamamen serbest hissetmeleri gibi yararları vardır. Gerekli gördüğünde, isteyen kişi istediği kişilerle gurup oluşturarak sorunlarını çözmekte, yeni fikirlerini test etmekte ve böylece en uygun kararları almaktadır. Liderin ise esas görevi kaynak ve malzeme sağlamaktır. Lider, ancak herhangi bir konuda fikri sorumluluğunda görüş belirtir, fakat bu görüş gurup üyelerinin faaliyetlerini bağlayıcı nitelikte olmamaktadır. Mesleki uzmanlık hallerinde ve bilim adamlarının çalışmalarında, işletmelerin araştırma geliştirme departmanlarında çalışan yüksek bilgi, beceri ve uzmanlığa sahip elemanların yenilikçi fikirlerini geliştirmelerinde bu tip bir liderlik uygulanabilir (Eren, 1991: 376).

Liderlik tarzlarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmaları ise şu şekilde özetlemek mümkündür. Şafaklı (2005:132-143) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki kamu bankalarında uygulanan liderlik tarzlarını belirlemeye yönelik yapmış olduğu çalışmada, ağırlıklı olarak demokratik liderlik tarzının uygulandığını tespit etmiştir. Yine Tagraf ve Çalman (2009) Gaziantep ilindeki ihracatçı firmalar üzerinde yaptığı çalışmada, liderlik tarzlarının firmaların ihracat performansı

üzerine etkisini incelemiş, bu firmalardaki yöneticilerin %85'inin demokratik Liderlik tarzını ve %15'inin ise Otokratik liderlik tarzını benimsediklerini görmüştür. Ayrıca demokratik liderlik tarzının uygulandığı işletmelerin performansının diğerlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. İbicioğlu, Özmen ve Taş (2009) ise liderin yaşamında gelişme çağında içinde bulunduğu sosyal yapıların normlarının liderlik davranışına etkisini incelemeye yönelik işletme sahipleri üzerinde yapmış oldukları çalışmada, genel anlamda otokratik babası olanların, otokratik öğretmenlerden eğitim alanlarının otokratik Liderliğe yöneldiği, sosyal normlara uyum sağlama derecesi yüksek düzeyde olan kişilerin daha otokratik liderlik davranışı sergilediği, aynı zamanda liderlik yası artıkça davranışların otokratikleştiği ve sonuç olarak da otokratik toplumların otokratik liderler yetiştirdiği sonucuna ulaşımlardır.

Bu çalışma, Türkiye'de yerel yönetimlerde çok önemli bir icra görevi olan belediye başkanlarının liderlik tarzlarını belirlemeye yönelik yapılan geniş kapsamlı bir çalışmadır. Bir sonraki bölümde bu çalışmayla ilgili detaylı bilgi ve bulgulara yer verilecektir.

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki belediye başkanlarının liderlik tarzlarını incelemektir. Liderlik tarzı ile ilgili literatürdeki çalışmalarda liderlik tarzı, demokratik, otokratik ve serbestiyetçi olarak üç grupta incelenmektedir. Bu çalışmada, araştırmanın örneklemini yerel yönetimde seçilmiş siyasetçiler olduğu için demokratik liderlik tarzını benimseyenler bir grup, otokratik ve serbestiyetçi liderlik tarzını benimseyenler bir grup olarak gruplandırılmıştır. Belediye başkanlarının demokratik liderlik tarzını benimsemesinde etkili olacağı öngörülen faktörlerle ilgili hipotezler aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

H₁: Belediye başkanlarının genel olarak benimstedikleri liderlik tarzı demokratik liderlik tarzıdır.

H₂: Belediye başkanlarının eğitim durumu demokratik liderlik tarzını benimsemesinde etkilidir.

H₃: Belediye başkanlarının yaşı demokratik liderlik tarzını benimsemesinde etkilidir.

H₄: Belediye başkanlarının aktif siyasette yer alma süresi demokratik liderlik tarzını benimsemesinde etkilidir.

H₅: Belediye başkanlarının daha önce belediye başkanlığı yapmış olması demokratik liderlik tarzını benimsemesinde etkilidir.

H₆: Belediye başkanlarının mensubu oldukları par-

ti demokratik liderlik tarzını benimsemesinde etkilidir.

H7: Belediye başkanlarının başkan seçildiği yerleşim yeri türü demokratik liderlik tarzını benimsemesinde etkilidir.

Bu çalışmanın evreni, 29 Mart 2009 tarihinde mahalli idareler seçiminde belediye başkanı seçilen yerel yöneticilerdir. Bu seçimde Türkiye genelinde 2903 belediye başkanlığı seçimi yapılmıştır. Seçim sonucunda AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi) 1442 (%49,67), CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) 503 (%17,33), MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) 483 (%16,64), diğer partiler 475 (%16,36) belediye başkanlığı kazanmışlardır (YSK, 2009). Ulaşılabilen ve anket uygulamasını kabul eden 530 belediye başkanı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Örnekleme yer alan belediye başkanlarının bazı özelliklere göre dağılımı Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1: Örnekleme yer alan belediye başkanlarının bazı özelliklere göre dağılımı

		Sayı	Oran
Cinsiyet	Erkek	521	98,3
	Kadın	9	1,7
	Toplam	530	100,0
Yaş	<41	85	16,0
	41-50	239	45,1
	51 +	206	38,9
	Toplam	530	100,0
Eğitim	İlköğretim	80	15,1
	Orta öğretim	99	18,7
	Lisans	351	66,2
	Toplam	530	100,0
Gelir (TL)	0-1000	2	0,4
	1001-2000	20	3,8
	2001-3000	107	20,2
	3001-4000	207	39,1
	4001-5000	90	17,0
	5001 +	104	19,6
	Toplam	530	100,0
Yerleşim yeri	İl	28	5,3
	İlçe	340	64,1
	Belde	162	30,6
	Toplam	530	100,0
Parti	AKP	246	46,4
	CHP	118	22,3
	MHP	111	20,9
	Diğer	55	10,4
	Toplam	530	100,0

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anket formunun ilk bölümünde demografik özellikler ile ilgili sorular, ikinci bölümde liderlik tarzları ile ilgili sorular yer almıştır. Liderlik tarzı ölçeği, Donald Clark'ın (2008) Leadership Style Scale ölçeği Türkçeye çevrilerek oluşturulmuştur. Liderlik ölçeğinde; otokratik, demokratik ve serbestiyetçi liderlik tarzlarını belirlemeye yönelik 30 soru bulunmaktadır. Liderlik anketindeki ölçekte yer alan ifadeler, "1=Hiçbir zaman", "2=Nadiren", "3=Ara sıra", "4=Genellikle", "5=Her zaman" olarak değerlendirilmiştir.

Liderlik tarzı ölçeği ile belediye başkanlarının liderlik (otokratik, demokratik, serbestiyetçi) tarzlarına ilişkin puanlar belirlenmiştir. Bu puanlar içerisinde en yüksek puanın olduğu liderlik tarzı belediye başkanının liderlik tarzı olarak belirlenmiştir. Liderlik tarzı otokratik ve serbestiyetçi olarak belirlenen kişilerin liderlik tarzı demokratik değil olarak tek grupta birleştirilmiştir. Belediye başkanlarının liderlik tarzlarına göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Belediye başkanlarının liderlik tarzlarında, demokratik liderlik tarzının diğer liderlik tarzlarına göre daha fazla benimsenen liderlik tarzı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demokratik liderlik tarzını benimseyen belediye başkanlarının oranı % 65,5'dir. Belediye başkanlarının genel olarak benimsedikleri liderlik tarzının demokratik liderlik tarzı olduğunu istatistiksel olarak test etmek için ki kare testi yapılmıştır. Ki Kare hesaplamalarında gözlenen değer; örnekleme durumlarına ilişkin belirlenen sayıları gösteren değerlerdir. Beklenen değer; ilgili durumlara ilişkin dağılıma göre olması gereken değerlerdir. Beklenen değer ilgili durumun gerçekleşme olasılığı ile toplam gözlem sayısının çarpımı ile bulunur.

Belediye başkanlarının benimsedikleri liderlik tarzı dağılımında demokratik liderlik tarzını benimseyenlerin gözlenen değeri beklenen değerinden yüksek iken, benimsemeyenlerin düşüktür. Ki-kare test istatistiğine göre H1 hipotezi doğrulanmıştır. Belediye başkanları genel olarak demokratik liderlik tarzının benimsemektedirler.

Belediye başkanlarının demokratik liderlik tarzının benimsemesinde etkili olabileceği öngörülerek oluşturulan model lojistik regresyon analizi ile incelenmiştir. Bağımlı değişken olan belediye başkanlarının benimsedikleri liderlik tarzı demokratik ve demokratik olmayan (Otokratik ve Serbestiyetçi) olarak iki grupta sınıflandırılmıştır.

Bağımlı değişkenin kategorik olduğu durumlarda, bağımsız değişkenlerle bağımlı değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemede lojistik reg-

Tablo 2: Belediye başkanlarının liderlik tarzlarına göre dağılımı ve ki-kare istatistik değerleribağıntı

Liderlik tarzı	Gözlenen		Beklenen		Fark	
	sayı	oran (%)	Sayı	oran (%)	sayı	oran
Demokratik	347	65,5	265	50	82	15,5
Demokratik değil	183	34,5	265	50	-82	-15,5
Toplam	530	100,0	530	100,0	0,00	0,00
$\chi^2=50,75$ $p=0,000$						

resyon (Logistic Regression) kullanılabilir (Özdamar, 1999:475). Modelde kullanılan değişkenlerin hepsi kategorik değişkenlerdir. Modelin anlamlığı Omnibus Test ile test edilmiş ve anlamlı bulunmuştur.

Model:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6$$

Değişkenler:

Y: Belediye başkanının benimsediği liderlik tarzının demokratik liderlik tarzı olup olmaması

X_1 : Belediye başkanının eğitim durumu

X_2 : Belediye başkanının yaşı

X_3 : Belediye başkanının aktif siyasette yer aldığı süre

X_4 : Belediye başkanının daha önce belediye başkanlığı yapmış/yapmamış olması

X_5 : Belediye başkanının mensubu olduğu siyasi parti

X_6 : Belediye başkanının, başkan seçildiği yerleşim yeri türü

Modele ilişkin lojistik regresyon analiz bulguları Tablo 3'de verilmiştir.

Modelde yer alan bağımsız değişkenlerden 5 tanesi anlamlı çıkarken bir tanesi anlamlı çıkmamıştır ($\alpha=0,05$). Eğitim değişkeninin (X_1) ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim mezunu olarak üç kategorisi vardır. Değişkenin katsayıları pozitifdir. Ancak modelde yer alan eğitim değişkeni istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. H_2 hipotezi doğrulanamamıştır.

Yaş değişkeninin (X_2) 3 kategorisi vardır. Yaş değişkeni modelde anlamlı bulunmuştur. Yaş değişkeninin katsayıları pozitifdir. Belediye başkanlarının yaş kategorisi arttıkça demokratik liderlik tarzının benimsenmesinde artış gözlenmektedir. H_3 hipotezi doğrulanmıştır.

Modeldeki belediye başkanının aktif siyasette yer alma süresine ilişkin değişken de (X_3) anlamlı bulunmuştur. Bu değişkeninde dört kategorisi vardır. Katsayı değerleri pozitifdir. Belediye başkanlarının aktif

siyasette yer alma süresi arttıkça demokratik liderliği benimseme durumu artmaktadır. H_4 hipotezi doğrulanmıştır.

Tablo 3: Modelin Lojistik Regresyon Analiz Sonuçları

Değişken	B	S.E.	Wald	df	p	Odds oranı	
Sabit	-4,371	0,634	47,474	1	0,000	0,013	
X_1	Eğitim (ilköğretim)		2,260	2	0,323		
	Eğitim (orta öğretim)	0,198	0,422	0,220	1	0,639	1,219
	Eğitim (yüksek öğretim)	0,469	0,347	1,829	1	0,176	1,598
X_2	Yaş (<41)		12,928	2	0,002		
	Yaş (41 ≤ X ≤ 50)	0,921	0,338	7,424	1	0,006	2,513
	Yaş (50 >)	1,335	0,373	12,832	1	0,000	3,799
X_3	Siyasetteki süre (1-3 yıl)		62,558	3	0,000		
	Siyasetteki süre (4-7 yıl)	1,117	0,339	10,867	1	0,001	3,056
	Siyasetteki süre (8-10 yıl)	2,599	0,400	42,214	1	0,000	13,447
	Siyasetteki süre (11+ yıl)	2,494	0,361	47,638	1	0,000	12,116
X_4	Belediye başkanlığı (yaptı)	2,025	0,288	49,429	1	0,000	7,573
	Parti (AKP)			12,000	3	0,007	
	Parti (CHP)	-0,604	0,318	3,602	1	0,058	0,547
	Parti (MHP)	-1,056	0,317	11,069	1	0,001	0,348
	Parti (Diğer)	-0,640	0,402	2,533	1	0,112	0,527
X_6	Yerleşim yeri (belde)		75,318	2	0,000		
	Yerleşim yeri (ilçe)	2,342	0,282	69,207	1	0,000	10,406
	Yerleşim yeri (il)	3,596	0,828	18,881	1	0,000	36,449
Model katsayılarının Omnibus Testi: $\chi^2=232,73$ $p=0,000$							
Hosmer and Lemeshow Testi: $\chi^2=24,1$ $p=0,002$							
-2log likelihood (olasılık) = 450,41							
Cox & Snell $R^2=0,355$							
Nagelkerke $R^2=0,491$							

Tablo 4: Belediye Başkanlarının Liderlik Tarzına İlişkin Gözlenen ve Tahmin Durum Tablosu

Gözlenen		Tahmin		
		Benimsenen liderlik tarzı		Doğru oran (%)
		demokratik değil	demokratik	
Benimsenen liderlik tarzı	demokratik	116	67	63,4
	değil			
	demokratik	24	323	93,1
Genel oran (%)				82,8

Belediye başkanlarının, seçildiği dönemden önce belediye başkanlığı yapmış/yapmamış olması değişkeni de (X_4) anlamlı bulunmuştur. Bu değişkenin, yaptı ve yapmadı olarak iki kategorisi vardır. Katsayı değeri pozitifdir. Belediye başkanının daha önce belediye başkanlığı yapmış olması demokratik liderlik tarzının benimsemesini olumlu yönde etkilemektedir. H_5 hipotezi doğrulanmıştır.

Belediye başkanlarının mensubu olduğu siyasi parti değişkeni de (X_5), belediye başkanlarının demokratik liderlik tarzının benimsemesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Değişkeninin 4 kategorisi vardır. Partilerin kodlaması alfabetik sıraya göre yapılmıştır. Katsayı değerleri negatiftir. H_6 hipotezi doğrulanmıştır.

Belediye başkanlarının seçildiği yerleşim yeri türüne göre de demokratik liderlik tarzını benimseme durumunda farklılık vardır. Yerleşim yeri türü (X_6) il, ilçe ve belde belediyesi olarak üç kategoride belirlenmiştir. Katsayı değerleri anlamlı ve işareti pozitifdir. Yerleşim yeri büyüdükçe belediye başkanlarının demokratik liderlik tarzını benimseme durumunda artış olmaktadır. H_7 hipotezi doğrulanmıştır.

Belirlenen modellerle belediye başkanlarının benimsedikleri liderlik tarzının demokratik liderlik tarzı olup olmasının belirlenmesinde %88,2 oranında doğru tahmin yapılabilmektedir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'de 29 Mart 2009 tarihinde yapılan mahalli idareler seçiminde belediye başkanı seçilen yerel yöneticilerin liderlik yaklaşımlarından davranışsal yaklaşım kapsamında liderlik tarzları incelenmiştir. Davranışsal yaklaşım kapsamında liderler; otokratik, demokratik ve serbestiyetçi lider olarak üç grupta incelenmektedir. Belediye başkanlarının bu üç liderlik tarzından davranış olarak en baskın liderlik tarzı belirlenmiş ve liderlik tarzlarından hangisinde yer alacağı buna göre belirlenmiştir. Siyasi liderlerin genel olarak demokratik liderlik tarzını benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Belediye başkanlarının yaşları arttıkça demokratik liderlik tarzını benimseme oranı da artmaktadır. Belediye başkanlarının aktif siyasette yer aldıkları süre onların liderlik tarzı olarak demokratik liderlik tarzını benimsemelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda belediye başkanlarının 29 Mart 2009 mahalli idareler seçiminden önce belediye başkanlığı yapmış olması liderlik tarzlarından demokratik liderlik tarzını benimsemesinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Daha önce belediye başkanlığı yapmamış olanlardan demokratik liderlik tarzını benimseyenlerin oranı, belediye başkanlığı yapmış olanlardan demokratik liderlik tarzını benimseyenlerin oranından fazla olduğu ve tecrübeli belediye başkanlarının daha çok demokratik liderlik tarzını benimsedikleri görülmüştür.

Belediye başkanlarının mensubu bulunduğu siyasi partinin de, belediye başkanının benimsediği liderlik tarzında etkili olduğu saptanmıştır. Demokratik liderlik tarzını benimseyen belediye başkanlarının AKP'de diğer partilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Fakat oranların bütün partilerde % 50'nin üzerinde olması siyasette demokratik liderlik tarzının daha çok benimsendiği sonucunu ortaya koymaktadır. Bununla beraber belediye başkanlarının başkan seçildiği yerleşim yeri (türü) büyüklüğünün de liderlik tarzında etkili olduğu saptanmış ve özellikle il ve ilçelerde, beldelere oranla belediye başkanlarının demokratik liderlik tarzını benimsedikleri görülmüştür.

Bu çalışmanın sonuçları literatürle benzer sonuçlara ulaştığı ve özellikle de liderlik tarzlarının belirlenmesine yönelik yapılan çalışmaları destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Literatürdeki çalışmalarda yöneticilerin ve liderlerin liderlik tarzlarından en çok demokratik liderlik tarzını benimsediği görülmüştür. Yapılan bu çalışmada yerel yöneticilerden olan belediye başkanlarının %65'in üzerinde demokratik liderlik tarzının benimsedikleri görülmüştür. Bu sonuç literatürle benzer sonuçlar göstermektedir.

Siyasette liderlik önemli bir konudur. Yerinden yönetim en önemli unsurlarından olan belediye başkanlarının liderlik tarzlarından demokratik liderlik tarzını benimsemeleri siyasetin gelişmesinin önünü açacaktır. Liderlik kişinin belirgin özelliklerine ve kişinin deneyimlerine göre şekillenmektedir. Partilerdeki demokrasi yaklaşımı, o partinin yöneticilerinin liderlik tarzını etkilemektedir. Bunun için siyasi partilerin yönetimde temel yaklaşımları demokratik yönetim ve demokratik liderlik olmalıdır. Siyasi partiler belediye başkan adaylarını belirlerken siyasi hayatta yer alma süresinin fazla olmasını ve yüksek öğrenim yapmış adayları tercih ederlerse, göstermiş oldukları adayların seçilmeleri durumunda büyük olasılıkla demokratik bir liderlik tarzını uygulayacakları söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Arıkan, S. (2001) "Otoriter ve Demokratik Liderlik Tarzları Açısından Atatürk'ün Liderlik Davranışlarının Değerlendirilmesi", *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19,(1).
- Buluç, B. (2003) Bilgi Çağı ve Örgütsel Liderlik. <http://w3.gazi.edu.tr/~buluc/LEADERS.DOC>, (21 Kasım 2009).
- Cole, G.A. (1993) *Management Theory and Practice*, 4th Edition, London, DP Publication Ltd.
- Çağlar, İ. (2004) "İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri ile Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Liderlik Tarzına İlişkin Eğilimlerinin Karşılaştırmalı Analizi ve Çorum Örneği", *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2: 91-107
- Clark, D. (2008) www.nwlink.com/~donclark/leader/survstyl.html, (20.11.2009).
- Dubrin, J.D. (2005) *Fundamentals of Organizational Behavior*, Canada, 3rd Edition, Thompson South-Western, s.222.
- Eren, E. (1989) *Yönetim Psikolojisi*, İstanbul, İşletme İktisadi Enstitüsü.
- Eren, E. (1991) *Yönetim ve Organizasyon*, İstanbul, İ.Ü İşletme Fakültesi.
- Eren, E. (2001) *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, Genişletilmiş 7.Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.
- Gardner, J.W.(1990) *On Leadership*, New York , The Free Press,.
- Goleman, D. (2000) LİDERLİK, <http://www.ssktepecik.gov.tr/liderlik.htm>, (27 Aralık 2009).
- Gökçe, G. ve Ali, Ş. (2001) "Örgütte Liderlik, Davranış Bilimleri Ders Notları", Gökçe ve diğ. (eds), Konya, İ.İ.B.F Mezunları Derneği Yayınları.
- Hicks, H.G. ve Gellet, C.R. (1981) *Organizasyonlar : Teori ve Davranış*, (Çev.B. BAYKAL), İstanbul, İ.İ.T.İ.A İşletme Bilimleri Enstitüsü.
- İcicioğlu, H., Özmen, İ.H., ve Taş, S. (2009) "Liderlik Davranışı ve Toplumsal Norm İlişkisi: Ampirik Bir Çalışma", Süleyman Demirel Üniversitesi, *İİBF Dergisi*, 14, (1):1-23.
- Koçel, T. (1998) *İşletme Yöneticiliği*, Yenilenmiş 6. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayıncılık.
- Koçel, T. (2001) *İşletme Yöneticiliği*, 8.Baskı, İstanbul, Beta Basım A.Ş.
- Megginson, L. C. (1981) *Personal Management : A Human Resources Approach*, 4th Edition, Ontario, USA, Irwin-Dorsey Limited Georgetown.
- Newstorm, W.J. ve Davis, K (1993) *Organizational Behavior (Human Behavior At Work)* , 9th Edition, USA, Mc Graw Hill Inc.
- Northouse, P.G. (2001) *Leadership: Theory and Practice*, 2nd Edition, California, Sage Publications Inc.
- Owens, J. (1976) " The Uses of Leadership Theory", Management Organization and Human Resources, (Eds: H.Hicks and J.Powell), Mc Graw Hill.
- Özdamar, K. (1999) *Paket Programlarla Veri Analizi 1, 2.Baskı*, Eskişehir, Kaan Kitabevi.
- Paksoy, M. (2002) *Çalışma Ortamında İnsan ve Toplam Kalite Yönetimi*, İ.Ü.İşletme Fakültesi Yayınları, No.282, İstanbul.
- Robbins, S.P. ve Culter, M. (2007) *Management*, Pearson Prentice Hall, Ninth Edition, NJ.
- Straub, T.J. ve Raymond, F.A. (1991) *Introduction to Business*, Boston, Pws-Kent Publishing Company.
- Şafaklı, V. O. (2005) "KKTC'deki Kamu Bankalarında Liderlik stilleri", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, (1):132-143.
- Şahin, A.H., H.Temizel, E.Örseli (2004) "Bankacılık Sektöründe Çalışan Yöneticilerin Kendi liderlik Tarzlarını Algılayış Biçimleri İle Çalışanların Yöneticilerinin Liderlik Tarzlarını Algılayış Biçimlerine Yönelik Uygulamalı Bir Çalışma", Osman Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F, 3. *Ulusal Bilgi ve Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Eskişehir.
- Şen, S. (1981) *İşletme Yönetimi*, Ankara, Emel Yayıncılık.
- Tağraf, H. ve Çalman, İ. (2009) "Ohio Üniversitesindeki Liderlik Modeline Göre Oluşan Liderlik Biçimlerinin İşletmelerin İhracat Performansı Üzerine etkisi ve Gaziantep İlinde Bir Araştırma", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23, (2):135.
- Tengilimoğlu, D. (2005) "Kamu ve Özel Sektör Örgütlerinde Liderlik Davranışı Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Çalışması", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, www.e-sosder.com ISSN:1304-0278, 4(14):1-16.
- Thompson, B.L. (1998) *Yeni Yöneticinin El Kitabı - 1: Yönetim Fonksiyonları*, (Çev. V. G. DİKER), İstanbul, Hayat Yayıncılık.
- YSK (Yüksek Seçim Kurulu) (2009), 29 Mart 2009 Mahalli İdareler Seçimleri: Kesin Sonuçlar, <http://www.ysk.gov.tr/ysk/docs/2009MahalliIdareler/ResmiGazete/BelediyeBaskanligi.pdf>, (20.11.2009).